

Gedeputeerde Staten van Drenthe
T.a.v. domein landelijk gebied, Dhr. D. de Vries
Postbus 122
9400 AC ASSEN

VERZONDEN 8 APRIL 2026

Onderwerp	: Zienswijzen op TLGD			Gieten, 8 april 2026
No.	: 2026-007213	Behandeld door	: P. van der Veen	Uw brief van : -
Bijlagen	: -	Telefoonnummer	: 06-83596076	Uw kenmerk : -

Geacht college,

De provincie Drenthe heeft het Ontwerpprogramma Toekomstgericht Landelijk Gebied Drenthe (TLGD) van 16 februari tot en met 30 maart 2026 ter inzage gelegd voor het indienen van zienswijzen.

Het ontwerpprogramma wil gebiedsgericht werken aan de wettelijk verplichte opgaven voor natuur, water, stikstof en klimaat. De wettelijke verplichte opgaven staan voor de gemeente Aa en Hunze niet ter discussie. In de ruimtelijke plannen van Aa en Hunze is daar al voor een belangrijk deel in voorzien op basis van het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) en de Kaderrichtlijn water (KRW). Toch zien wij met betrekking tot de voorgestelde maatregelen en de uitvoering daarvan aanleiding om onze zienswijzen bij u onder de aandacht te brengen. In navolging van onze pro forma zienswijze onderbouwen wij deze als volgt.

Sociaaleconomische effecten

Aa en Hunze is een plattelandsgemeente met vitale dorpen, veel natuur en een belangrijke agrarische sector. Boeren horen thuis in onze gemeente. Zij beheren een groot deel van het landschap, zorgen voor werkgelegenheid en de sociale structuur in de dorpen. Het landelijke en agrarische karakter maakt zo een belangrijk onderdeel uit van onze identiteit. Dit maakt dat wij de landbouwbedrijven in onze gemeente zoveel mogelijk willen behouden. Een van de uitgangspunten van het TLGD is dat daarmee ook wordt bijgedragen aan de sociaaleconomische vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. Dit uitgangspunt zien wij in de voorgestelde maatregelen niet of nauwelijks terug. In het definitieve programma zien wij graag meer opgenomen hoe wordt bijgedragen aan het behoud van de leefbaarheid als de economische activiteit van landbouwsector aan betekenis gaat verliezen.

In het ontwerpprogramma wordt aangegeven dat de sociaaleconomische gevolgen van het TLGD, op basis van de impactanalyse (methode WUR) globaal gezien positief is. Dit is wat ons betreft veel te summier en met te veel aannames onderbouwd. Wij zien in de praktijk dat de ruimtelijke en economische effecten van het beëindigen van landbouwbedrijven groter zijn. De herbestemming van vrijkomende agrarische gebouwen en gronden is vaak erg lastig omdat passende bestemmingen niet altijd voorhanden zijn en planologische schaduwwerking op de blijvende agrarische bestemmingen moet worden voorkomen. Als een agrarisch bedrijf wordt beëindigd dan valt meestal ook een noodzakelijke schakel weg in de bestaande samenwerkingsverbanden tussen boeren onderling voor een ruimer bouwplan, voerteelt en mestafzet. Bij verlies van een agrarisch bedrijf worden zo meerdere boeren in hun bedrijfsvoering geraakt wat bovendien nadelig uitpakt voor het effectief aanwenden van mest (stikstof) en gewasbeschermingsmiddelen.

Duidelijkheid en perspectief

Het ontwerpprogramma geeft een uitvoerige beschrijving van de opgaven en wat er nodig is om daar uitvoering aan te geven. De daaraan gekoppelde maatregelen worden op vooral op hoofdlijnen benoemd en voor de concrete uitwerking daarvan wordt veel overgelaten aan de nog volgende gebiedsprocessen. Omdat de veeteelt wordt gezien als de belangrijkste emissiefactor voor stikstof en landbouwgrond nodig is voor aanvullende doelstellingen voor natuur en water, zal met de voorgestelde maatregelen relatief veel worden gevraagd van de landbouwsector. Door deze aanpak blijft er voorlopig nog veel onduidelijk voor agrarische bedrijven en is er nog geen haalbaar economisch perspectief. Dit is wat ons betreft voorwaardelijk om de gebiedsprocessen mee in te kunnen gaan.

Het gebrek aan duidelijkheid over de maatregelen en het ontbreken van een duidelijk bedrijfseconomisch perspectief heeft er het afgelopen jaar al voor gezorgd dat de grondtransacties en de noodzakelijke investeringen voor emissiereductie en extensivering zijn vertraagd of uitgebleven. Om de gebiedsprocessen te laten slagen zal er wat ons betreft meer duidelijkheid moeten komen over de concrete doelen. Op dit moment moeten wij er te veel op vertrouwen dat er meer duidelijkheid komt met de nog uit te werken normen voor stikstof en waterkwaliteit bij de vaststelling van het programma. Wij kunnen op basis van het ontwerpplan nog niet beoordelen of de nog vast te stellen normen ook aansluiten bij de landbouwpraktijk.

Doelsturing en vrijwilligheid

Doelsturing

Het ontwerpprogramma baseert zich voor de aanpak op doelsturing en vrijwilligheid. Deze uitgangspunten onderschrijven wij omdat het boeren de ruimte geeft om eigen bedrijfsspecifieke keuzes te maken. Het gebruik van kritische prestatie-indicatoren (KPI's) kan daarbij behulpzaam zijn. Hierbij plaatsen wij wel de kanttekening dat KPI's de regeldruk op agrarische bedrijven nog verder zal verhogen. Dit pleit ervoor om de hoeveelheid KPI's te beperken tot de meest bepalende factoren met normen die economisch haalbaar zijn. Verder stellen wij voor om dit instrument in te zetten met een goede onderbouwing van werkelijke (niet modelmatige) voor- en nametingen die gekoppeld aan metingen in de praktijk voor natuurherstel. Het ontwerpprogramma geeft aan dat de gekozen normen ook juridisch geborgd gaan worden door deze vast te leggen in de Provinciale Omgevingsverordening. Daarmee ontstaat het risico dat de KPI's zich in juridische procedures tegen de boer zullen keren wanneer deze om wat voor reden dan ook niet gehaald kunnen worden. Wanneer de reductiedoelen juridisch worden vastgelegd, wordt de verantwoordelijkheid voor natuurherstel wat ons betreft te veel bij de boer gelegd. Liever zien wij dat de normen gehanteerd worden als een richtlijn voor het te voeren beleid.

Met de inzet van KPI's moet boeren een toekomstperspectief worden geboden met zicht op vergunningverlening. Het ontwerpprogramma geeft geen zekerheid of dat in werkelijkheid ook het geval zal zijn en het gewenste natuurherstel is met gebruik van KPI's niet gegarandeerd (ook niet als dat juridisch met harde normen wordt geborgd).

Vrijwilligheid

Om bij te dragen aan de wettelijke opgave voor stikstofreductie koerst het ontwerpprogramma op een verminderde emissie van 43% in 2035. Voor veehouders in Drenthe moet een 30% emissiereductie van stikstof worden behaald. In de meest kwetsbare gebieden moet daarbovenop nog 13% extra reductie worden bereikt met een gebiedsgerichte aanpak. Deze extra generieke reductie voor Drenthe kan in en rond de gebieden met gestapelde opgaven oplopen tot een reductievereiste die ver boven de 43% stijgt. Wij vragen ons af of agrarische bedrijven dat met doelsturing nog wel kunnen realiseren. Het uitgangspunt 'vrijwilligheid' kan dan alsnog een ondraagbare verplichting worden. Dat onder specifieke omstandigheden alsnog een verplichtend grondinstrumentarium kan worden ingezet en niet-grondgebonden veehouderijen worden verplicht tot gebruik van de best beschikbare technieken doet volgens ons ook afbreuk aan het uitgangspunt van vrijwilligheid.

TLGD i.r.t. gemeentelijke woningbouwopgave

Rolde noordoost

Het aangegeven zoekgebied voor meervoudige opgaven in figuur 5.7 Gebiedsaanduiding Drentsche Aa (Rolde noordoost) is door de gemeente Aa en Hunze ook aangewezen als een te onderzoeken woningbouwlocatie. In verband met onze ambitie voor woningbouw en de afspraken die zijn gemaakt voor de Woondeal en de provincie is deze aanduiding van een zoekgebied voor meervoudige opgaven niet gewenst. Vanwege de grote urgentie en het gebrek aan alternatieven houden wij voorsnog vast aan deze locatie als optie voor woningbouw en stellen wij voor om de grenzen van het zoekgebied aan te passen. Wij zijn bereid tot overleg om te bekijken hoe de gemeentelijke woningbouwopgave op deze en/of andere locaties gekoppeld kan worden aan de opgaven voor water en natuur. Hierbij geven wij mee dat gerealiseerde woningbouw minder stikstofemissie met zich meebrengt dan landbouw en hydrologische maatregelen ook geïntegreerd kunnen worden in een woningbouwplan.

Annen noordwest

Ook Annen noordwest is door ons aangemerkt als een te onderzoeken woningbouwlocatie waarvoor we in overleg met de provincie concrete stappen hebben gezet voor woningbouw door de aankoop van gronden aan de westrand van Annen. In de directe omgeving daarvan wordt in figuur 5.8 'Drentse Aa met KDW's' een deel van Strubben-Kniphorstbos (N-2000), aangewezen als een hoog stikstofgevoelig gebied. Hieraan is tot onze geruststelling geen beperkende zoning gekoppeld. Vooruitlopend op het TLGD hebben wij hier eerder op ambtelijk niveau overleg over gehad met de provincie. Daarbij is uitgesproken dat dit onze beoogde woningbouwlocatie niet zou hinderen vanwege de gunstige ligging (ten noordoosten van N-2000) en het feit dat woningbouw een tijdelijke en een lagere stikstofbelasting geeft dan landbouw. Nu het ontwerpprogramma gereed is willen wij graag uw bevestiging dat deze aanduiding op de kaart geen beperkingen gaat opleveren voor de door ons beoogde woningbouwlocatie Annen noordwest.

Ook zouden wij graag in het beleid terugzien dat woningbouw bij functieverandering een positief effect heeft op de stikstofuitstoot

Additionaliteit en vergunningverlening

De stikstofreducerende maatregelen mogen op basis van jurisprudentie pas worden ingezet voor vergunningverlening als de reductie niet nodig is voor natuurherstel.

Dit is problematisch omdat voor veel Natura 2000-gebieden de stikstofbelasting zo hoog is dat voorlopig alle reductiemaatregelen nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen voor de natuur te halen. Wij begrijpen dat het juridisch zeer lastig is om aan te tonen dat een specifieke maatregel niet meer nodig is voor natuurherstel en er ruimte ontstaat voor vergunningverlening voor bijvoorbeeld woningbouw. In het ontwerpprogramma wordt ervoor gekozen om de additionaliteit modelmatig met AERIUS te berekenen omdat het wettelijk is voorgeschreven. Het is echter al heel lang bekend dat er een heel groot verschil zit tussen de modelberekeningen voor de Kritische Depositiewaarde (KDW) en de werkelijke metingen in de praktijk. Met andere woorden: AERIUS is niet geschikt voor vergunningverlening en kan wetenschappelijk geen basis zijn voor harde juridische doelen. Het risico bestaat dat de maatregelen straks voldoen aan de wettelijke vereisten maar dat ze geen aantoonbaar effect hebben op de staat van de natuur. Het kabinet-Jetten heeft in het coalitieakkoord 'Aan de slag' opgenomen dat ze de rekenkundige ondergrens (RKO) nog dit jaar wil verhogen. Dit zal direct ruimte geven voor legalisering van PAS-melders en de vergunningverlening die behalve voor woningbouw en infrastructuur ook nodig is voor stikstofreductie op het agrarisch bedrijf. Ook is het kabinet voornemens om de KDW uit de wet te halen als juridische afrekenmethode voor vergunningen. In plaats daarvan wordt gewerkt aan een nieuwe graadmeter die gebaseerd is op de feitelijke staat van de natuur. Gelet hierop willen wij u meegeven om in afwachting hiervan, in het programma eerst het accent te leggen op maatregelen voor de andere drukfactoren: beheer en hydrologie. Als de staat van de natuur op een andere manier wordt gemeten zal dat ook gevolgen kunnen hebben voor de normen die in de KPI's worden opgenomen.

Waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid

Waterkwaliteit

Voor het verbeteren van de waterkwaliteit moeten de KRW-doelstellingen al in 2027 worden gehaald. De landbouw speelt daarbij een belangrijke rol als het gaat om vermindering van nitraat. Dit geldt zowel de voor veeteelt als de akkerbouw. Wij zien dat er op dit vlak al heel veel gebeurt in de landbouwsector door toepassing van bufferstroken, groenbemesters, precisiebemesting en integraal cropmanagement. Voor de toepassing van al deze maatregelen moet, net als voor ammoniakreductie, geïnvesteerd worden in een tijdspad dat past bij de individuele bedrijfsvoering van de boer en dat vraagt tijd. Daarom zien wij ook hier liever dat de KPI's voor waterkwaliteit als richtlijn worden gebruikt en niet als een juridische norm. In verband hiermee pleiten wij ervoor om ook hier de modelmatige berekeningen voor waterkwaliteit los te laten en in plaats daarvan op bedrijfsniveau een goede nulmeting en monitoring mogelijk te maken. Er moet wat ons betreft een duidelijke relatie zijn tussen het boerenbedrijf en de invloed daarvan op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater voordat aanvullende maatregelen worden opgelegd. Wij wijzen erop dat het Planbureau voor de Leefbaarheid onlangs nog heeft erkend dat er door de modelmatige benadering, ruim drie keer zoveel nitraatvervuiling op het oppervlaktewater aan de landbouw is toegeschreven dan werkelijk het geval is. Vertrouwen in de aanpak is cruciaal voor het behoud van draagvlak bij de landbouwsector die de gevraagde maatregelen moet uitvoeren. Verbetering van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid is een van de hoofdoelen van het onlangs bestuurlijk vastgestelde Gebiedsplan en Gebiedsprogramma Veenkolonien. Dit zou als voorbeeld kunnen dienen voor de andere deelgebieden.

Waterbeschikbaarheid

Het ontwerpprogramma benoemt droogte als een van de belangrijkste drukfactoren op de natuur.

Om droogte te bestrijden worden hydrologische maatregelen voorgesteld die ervoor zorgen dat water wordt vastgehouden, geborgen en vertraagd wordt afgevoerd. Wij willen er graag op wijzen dat de beschikbaarheid van schoon water ook voor landbouw van cruciaal belang is. Wij gaan er dan ook vanuit dat de hydrologische maatregelen voor de natuur de landbouwfunctie niet zal beperken en dat het beschikbare water in gelijke mate ten gunste komt van de landbouw. Met betrekking tot waterkwantiteit zien wij nog een aantal koppelkansen die niet zijn benoemd. Hierbij gaat het om klimaatadaptatie (voorkomen wateroverlast), de inzet van het landelijk gebied voor de stedelijke water(bergings)opgave, de inzet van agrarische waterbeheer. Als laatste zouden wij ook graag zien wat de waterbergingsopgave is buiten de NNN- en N-2000 begrenzing.

Natuur en landschap

Het ontwerpprogramma geeft aan dat de voorgestelde aanpak voor natuur en water tot gevolg heeft dat een deel van de landbouwgrond niet of minder aantrekkelijk wordt. Deze grond zou dan een natuurbestemming kunnen krijgen. Wij vragen ons af waarom de maatregelen voor water en natuur niet zo genomen worden dat de omliggende grond in principe altijd geschikt blijft voor de landbouw. Met deze aanpak ontstaat volgens ons direct een virtuele bufferzone voor extra natuurontwikkeling die vervolgens weer planologische schaduwwerking gaat opleveren voor de gronden die daar weer aan grenzen. De landbouwfunctie wordt zo langs de weg van geleidelijkheid uit het landschap weggedrukt terwijl versterking van de landbouw ook als doel in het ontwerpprogramma is opgenomen. Voor de natuur richt de aanpak van het ontwerpprogramma zich op het versterken en herstellen van het landschap en de biodiversiteit. Niet duidelijk wordt welk landschap wordt bedoeld en wat het streefdoel is voor herstel. Dat geldt ook voor de mate van biodiversiteit. Wij kunnen op basis van het voorliggende programma niet beoordelen of dat haalbaar of wenselijk is.

Gebiedsgerichte aanpak en samenwerking

Organisatie gebiedsgerichte aanpak

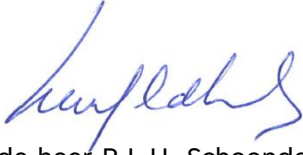
Het ontwerpprogramma voorziet in een gebiedsgerichte aanpak in samenwerking met de gebiedspartners; de agrarische sector, gemeenten, waterschappen en terreinbeherende organisaties. Om het nodige maatwerk te kunnen leveren ondersteunen wij deze aanpak. Wel vragen wij u om dit zoveel mogelijk te laten landen in de organisatie van de bestaande gebiedsprocessen: Drentsche Aa, Hunze en de Agenda voor de Veenkolonien. In deze gebiedsprocessen is veel kennis en kunde opgebouwd en wordt er al vele jaren gewerkt aan de bestaande opgaven in het kader van het Programma Natuurlijk Platteland, waarmee de aanvullende opgaven uit het TLGD verweven moeten worden.

Samenwerking Agenda voor de Veenkolonien/Innovatie Veenkolonien

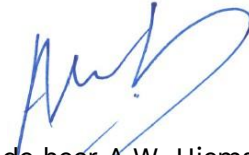
In het bijzonder vragen wij uw aandacht voor het gebiedsproces voor de Veenkolonien. Het samenwerkingsverband van de Agenda voor de Veenkolonien en Innovatie Veenkolonien heeft voor dit gebied al een bestuurlijk goedgekeurd Gebiedsplan Veenkolonien en een Gebiedsprogramma Veenkolonien opgeleverd waaraan alle gebiedspartners zich gecommitteerd hebben. Met het breed gedragen Gebiedsprogramma doet de landbouwsector een aanbod om doelgestuurd bij te dragen aan de alle transitieopgaven. Wij vragen u daarom om het Gebiedsprogramma als leidend te beschouwen in de gebiedsgerichte aanpak voor het TLGD.

Met vriendelijke groet,

Het college van de gemeente Aa en Hunze,

de heer R.L.H. Schoonderbeek
secretaris

de heer A.W. Hiemstra
burgemeester